

Tanıtım / *Reviews* Türkoloji'nin Avrupa'daki Koluna Katkı Sağlayan Bir Eser: *Avrupa'da Türkoloji*

Melike S. ÖZEVREN*

Türlklere, Türk dillerine, edebiyatlarına, kültürüne, tarihine ve sanatına olan ilgi yeni bir ilgi alanı değildir, aksine yapılan çalışmalar bizleri çok eskiye götüren birer tanımlayıcıdır. Avrupa ile olan temaslarımız çok eskilere dayanır. Tam manasıyla Türklerin İstanbul'u almasıyla XV. yüzyıldan itibaren Avrupa'da, Türkoloji'ye özel bir ilginin başladığı söylenebilir.

Tarih boyunca Türklerin Avrupalılar ile çeşitli nedenlerle temasları olmuştur. Selçuklular ve Osmanlılar dönemi, bu dönemlerde yapılan savaşlar, ülkelerin birbirlerine elçi, seyyah, tüccar vs. göndermeleri, ticaret, kültürel etkileşim, din, misyonerlik gibi birçok nedenlerle birçok temas mevcuttur. Bu temaslar zamanla Türklerle olan merakı artırır ve Türklerle, Türk dillerine, kültürüne, folkloruna vs. olan ilgiyi de devamında getirir. Zamanla da bu ilgi yerini bilime bırakır: Türkoloji/Türklük bilimi.

Türklerin kendi dilleri ve kültürleri ile ilgili ilk çalışmalar, X. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut ile başlar. XIX. yüzyıla gelinceye kadar farklı çalışmalar yapılsa da Türk araştırmacılar tarafından Türkoloji çalışmaları XIX. yüzyılda artar. Cumhuriyet devrinde ise bilhassa Fuat Köprülü ile yerli bir Türkoloji tarzı öne çıkar. Aslında XIX. yüzyılda Gaspıralı İsmail Bey'in Türk coğrafyası için uyanışa vesile olan Türkoloji çalışmaları unutulmamalıdır.

* Trakya Üniversitesi Türk Dili Doktora Öğrencisi, Türkiye.
Elmek: melikeozevren@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9535-5485>

Yabancıların Türkoloji ile ilgili ilk çalışmaları Çin ile başlasa da bilimsel olarak ilk çalışmalar Avrupa’da yapılır. Türklere ait kültür ve sanat değerleri en eski devirlerden günümüze Orhun Yazıtları, Yenisey Yazıtları, Kutadgu Bilig, Çağatay Türkçesi, Türkiye Türkçesi, Anadolu ağızları vs. yabancı Türkologların çalışma alanlarını oluşturur.

Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu’nun editörlüğünü yaptığı *Avrupa’da Türkoloji*¹ (Akçağ Yayınları) başlıklı çalışma, 550 sayfadan ve 25 yerli ve yabancı araştırmacının makalelerinden oluşan kolektif bir eserdir. Avrupa kıtasındaki 23 ülkede Türkoloji’nin tarihî gelişimi, meşhur Türkologlar ve bu Türkologların çalışmaları, Türk dillerinin öğretildiği üniversiteler, Türkoloji çalışmalarına kaynaklık eden kütüphaneler, arşivler ve süreli yayınlar ayrı başlıklar altında eserde incelenmektedir.

Avrupa’daki Türkoloji’nin dünü ve bugünü hakkında kapsamlı bilgi verilerek hazırlanan bu hacimli çalışma, bütünlüklü bir şekilde bilim dünyasının istifadesine sunulmaktadır. Her ülkeyi yazan kişinin o ülke ile temasının olması veya orali olması çalışmanın niteliğini artıran bir etken olarak dikkat çekmektedir.

Eserin “Ön Söz”ü Türkoloji’nin tanımı ile başlar ve bu tanım üç farklı şekilde yapılır; dar boyut/bağıntı, geniş boyut/bağıntı, en geniş boyut/bağıntı. Eserin geniş boyutta/bağıntıda Türkoloji kavramı çerçevesinde yani ikinci boyutta hazırlandığı vurgulanmıştır.

Eserde her ülke alfabetik olarak sıralanmış olup ilk sırada “Almanya’da Türkoloji” yer almıştır. Prof. Dr. Bülent Gül’ün yazdığı “Almanya’da Türkoloji” başlıklı bölümde Almanya’da Türkoloji’ye olan ilginin XVI. yüzyılda başladığı ve 19. yüzyılda çalışmaların artış gösterdiği kaydedilmektedir. XIX. yüzyılın sonu ile XX. yüzyılın başları birçok milletin yaptığı gibi Almanların da Orta Asya’dan eski Türk yazılı edebiyatının ürünlerini keşfedip ilgilerinin arttığı bir dönemdir. Almanya’ya getirilen bir kısım yazılı metinler, incelemeye tabi tutulmuş ve neticesinde Türk dilleri ile ilgili değerlendirmeleri çok ileri bir noktaya taşımıştır.

1-68 sayfa aralığında sunulan bu bölümde öncelikle geçmişten günümüze Türkoloji’nin gelişimi ve Türk-Alman münasebetleri tarihî çerçevede aktarılır. Bu münasebetleri geçmişe götüren kanıtlayıcı Codex Cumanicus da araştırmacı tarafından zikredilmiştir.

¹ *Avrupa’da Türkoloji*, (ed.) Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu), Akçağ Yay. Ankara, 2020, 550 s.

“Almanya’da Türkoloji’nin Gelişimi ve Türkologlar” alt başlığında zikredilen Türkologların büyük kısmı Türkiye’de ve Almanya’da çalışmalar yapmış yerli ve yabancı Türkologlardır. Literatürümüze önemli derecede katkıda bulunmuş birçok yerli ve yabancı araştırmacılar ve onların ilgi alanları, çalışmaları, eğitimleri ve Almanya/Almanca, Türkiye/Türkçe ile olan münasebetleri nizamlı bir şekilde sunulmuştur. Türk dilinin araştırmalarının önünü açan araştırmacı Wilhelm Radloff, Karl Foy, Albert von Le Coq, Karl Müller, Carl Brockelmann, Wilhelm Bang-Kaup, Doerfer, Peter Zieme, Semih Tezcan, Korkut Buğday, Mustafa Çıkar, A. Vefa Akseki, Marcel Erdal bu bölümde zikredilen önemli birkaç isimlerden birkaçıdır.

Humboldt Üniversitesi, Hamburg Üniversitesi, Köln Üniversitesi, Göttingen-Georg August Üniversitesi, Marburg–Philipp Üniversitesi vs. üniversitelerin kuruluş tarihleri, bulunduğu eyaletler ve bu eyaletlerdeki nüfus sayısı verilerek kısa bir tanıtımın yapıldığı bölümdür.

Prof. Dr. Mustafa Balcı ve Fatos Dibra’nın araştırmaları sonucu ortaya konan “Arnavutluk’ta Türkoloji” bölümü 69-116 sayfaları arasında yer alır. Kitaptaki diğer bölümlerden biraz farklı bir başlıklandırmayla değerlendirilmiştir. Bu bölümde genel itibarıyla Türkoloji ile ilgili dil, edebiyat ve folklor araştırmaları tanıtılmıştır.

Diğer Avrupa ülkelerine kıyasla Arnavutluk’ta Türkoloji çalışmaları daha az sayıdadır. Türkoloji’nin Arnavutluk’ta çalışma alanı olması Arnavutluk Millî Uyanışı ile eş zamanlı olduğu belirtilen bölüm, Millî Uyanış hareketinden Arnavutluk bağımsızlığına kadar; bağımsızlıktan 1945’e kadar; 1945’ten 1990’a kadar ve 1990’dan günümüze kadarki dönem şeklinde alt başlıklara ayrılır. Bu dönemlerdeki dil, dilde tasfiye, Türkçeye olan bakış açısı okurun gözleri önüne serilmiştir.

“Avusturya’da Türkoloji” bölümü Pakize Kepenek’in incelemesine dayanır. 117-132 sayfa aralığında “Giriş” ile başlar ve devamında “Avusturyalılarla Türklerin İlk Münasebetleri”, “Avusturya’da Türkoloji’nin Gelişimi”, “Vienna Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü”, “Şarkiyat Akademisi”, “Vienna Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü”, “Diplomasi Akademisi”, “Avusturya’da Türkoloji Kaynaklarının Bulunduğu Arşivler ve Kütüphaneler” ve “Şarkiyat ve Türkoloji Konularının Yer Aldığı Süreli Yayınlar” sırasıyla bir alt başlıkta incelemeye tabi tutulduğu görülür.

“Bosna-Hersek’te Türkoloji” bölümü 133-146 sayfa aralığında yer almıştır. Prof. Dr. Rahman Ademi tarafından işlenmiş olan bölümde ilk olarak Bosnalılarla Türklerin ilk temasları siyasi ve tarihî bakımdan verilirken onu Türkçenin öğretimi ve gelişimi takip etmiştir. Bu gelişim sürecinde katkıda bulunan üniversitelerle beraber diğer kurumlar da verilmiştir.

Boşnakların Osmanlılarla olan münasebetleri ile giriş yapılmıştır. Osmanlı hâkimiyetinde Müslümanlığı da kabul eden Boşnaklar, Türkçe ile tanışır, öğrenir. Boşnakların neden Türk-İslam kültürünün taşıyıcısı olduğu yine bu başlıkta cevabını bulur. Son 10 yıl içerisinde eğitim-öğretim hayatında Türkçeyi ikinci dil olarak seçenlerin sayısı verilerek mukayesesi yapılmıştır. Bu mukayese neticesinde de son birkaç yılda gerçekleşen artışa şahit oluruz. Bosna-Hersek’te edebiyat alanında kullanılan diller arasında ilk sırada Türkçenin yer aldığı, son 10-15 yıl içerisinde de Türklere ve Türk kültürüne olan ilginin arttığı da tespitler arasındadır.

“Bulgaristan’da Türkoloji” Dr. Abidin Karasu’nun araştırması olarak 147-174 sayfa aralığında yer almıştır. Son iki yüzyılda Türkoloji üzerine çalışmalarla başlayan Bulgaristan’ın Türkçenin öğretimi konusundaki geçmişi hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Söz varlığının taşıyıcısı olan sözlükler ve hazırlayıcıları verilerek kısaca tanıtılmıştır.

Türkçe dersler olan üniversitelerde, enstitülerde eğitimin tüm siyasi zorluklara, öğretmen yetiştirmedeki sıkıntılara, öğretim üyesi yoksunluğuna ve bundan dolayı da kimi okullarda bölümün kapatılmasıyla karşı karşıya kalındığı ifade edilmiştir.

“Çekya ve Slovakya’da Türkoloji” Agnieszka Esin Lesiczka tarafından ele alınmış ve 175-198 sayfa aralığında yer almıştır. Çalışmanın tertibine uygun bir şekilde düzenlenen bu kısımda Türklerle Slovakların ve Çeklerin münasebetleri incelenmiştir. Slovakya ve Çekya’da Türkoloji’ye katkı vermiş Türkologlar ile çalışmaları ve bu alandaki süreli yayınlar tanıtılmıştır.

“Fransa’da Türkoloji” bölümü Tuba Yılmaz tarafından 199-224 sayfa aralığında sunulmuştur. Fransa ile Osmanlı İmparatorluğu’nun münasebetleri tarihî çerçevede anlatılmıştır. Bu çerçevede Fransa’nın Osmanlı’dan yardım talep etmesi, talebe icabet olunursa Osmanlı’ya “bende” olunacağı, Fransız Kralı’nın padişahın elini öpmesi, Osmanlı’nın Almanya’ya karşı Fransa’yı desteklemesi ve Osmanlı İmparatorluğu’nu da etkileyen Fransız İhtilâli de anlatılmıştır.

Fransa’da Türkçe öğretilimi için açılan kurumların iki amacı vardır; birincisi Fransa’nın bünyesinde yaşayan Türklere ana dilini öğretmek; ikincisi de Türklere olan merak, ilgi, ticaret, misyonerlik vs. nedenlerle tercüman, konuşur sayısını arttırmak. Birinci nedenle açılan bazı kurumların Türkçe derslerinin içeriğinin değiştirdiğine değinilmeden geçilmez. Bunlarla birlikte bazı okullarda hem lisans hem de lisansüstü eğitimlerinin Türkçe verildiği; üniversitelerin bünyesinde bulunan Türkoloji bölümleri hakkında bilgi verilmiştir.

225-232 sayfa aralığında ele alınan “Finlandiya’da Türkoloji” Dr. Bağdağül Musa tarafından yazılmıştır. Finlandiya’nın Türkoloji çalışmaları kendi kökenlerini, millî geçmişlerini arama maksadıyla başlar. Bu arayış ile Moğolistan’a dek ulaşırlar ve çeşitli çalışmalar neticesinde Türklere ait eserleri bulurlar. Böylece Finliler ilk dönem eserlerimize ait çalışmalara önemli katkılarda bulunur. Eserde bu ve daha fazla bilgi geniş bir şekilde verilmiştir.

“Hırvatistan’da Türkoloji” çalışması Doç Dr. Cem Erdem tarafından yazılmış olup 233-242 aralığında yer almıştır. “Hırvat Tarihine Kısa Bir Bakış”, “Osmanlı Dönemi Türk-Hırvat İlişkileri”, “Osmanlı Devleti’nde Hırvat Şahsiyetler”, “Hırvatistan’da Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları ve Eğitimi” ve “Zagreb Üniversitesi Türkoloji Bölümü” alt başlıklarıyla Hırvatistan’da Türkoloji’nin gelişimi için yapılan çalışmalar detaylı bir şekilde verilmiştir.

“Hollanda’da Türkoloji” Tonyukuk Ersoy’un kaleminden çıkmış olup 243-264 sayfa aralığında yer almıştır. Hemen hemen *Avrupa’da Türkoloji*’nin tümünde işlendiği gibi Türklere olan münasebetler, Türkçenin tarihî gelişimi, Türkoloji’ye katkıda bulunanlar vs. ayrı başlıklar altında zihinde genel bir izlenim bırakacak bir şekilde yazılmıştır.

“İngiltere’de Türkoloji” Dr. Şenay Saraç’ın araştırması olup 265-284 sayfaları arasında yer almıştır. Türkiye-İngiltere ilişkileri ile başlayan bölümde İngiltere’de Türklere olan ilgilinin nasıl başladığı ve ilerlediği değerlendirilmiştir.

Ülkenin önemli araştırmacılarından olan Sir William Jones detaylı bir şekilde tanıtılır. Celia Kerslake, Seamen, William Schroeder, William Burckhardt Barker, Thomas Vaughan, Redhouse, Sir Gerard Clausen, Geoffrey Lewis gibi birçok önemli İngiliz Türkolog zikredilmiştir. Bölümün son iki alt başlığında da önemli arşivler, kütüphaneler ve süreli yayımlar kısaca verilmiştir.

“İtalya’da Türkoloji” 285-320 sayfalarında Kübra Mutlu tarafından kaleme alınmıştır. Türk-İtalyan münasebetleri Anadolu’yu yurt edinmemizle başlatılır ve Selçuklularla ve Osmanlılarla olan ticaretler, kültürel aktarımlar, kelime alışverişleri, Türkoloji’nin kurulması, Türkoloji alanındaki ilk ve modern çalışmalar, Türkologlar, enstitüler, kurumlar ve süreli yayınlar tek tek incelenerek verilmiştir. Birkaç örnekle Türkçeden İtalyanca, İtalyancadan Türkçeye geçmiş kelimelerle Türkçeden İtalyancaya geçmiş atasözleri ve deyimler okuyucuya sunulmuştur. Türkçe eğitim veren kurum, enstitülerle beraber süreli yayınlara da yer verilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. İsa Sulçevsi ve Dr. Nebahat Sulçevsi “Kosova’da Türkoloji” bölümünü 321-344 sayfa aralığında birlikte yazmışlardır. İlk olarak Kosova’nın bağımsızlık mücadelesi ve süreci anlatılmıştır.

“Kosova’da Türkoloji ve Şarkiyat Eğitimi” alt başlığındaki bilgiler siyasi sebeplerle Yugoslavya ile ortak bilgilere dayanılarak verilir. Priştine Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nün kurucularından unutulmaması gereken isimler Nimetullah Hafız ve İrfan Morina ile yine bölüme Türkiye’den TİKA Başkanlığı tarafından gönderilen hocaların görevlendirilmesi vurgulanır. Nimetullah Hafız, Tacida Hafız, İrfan Morina, Cevdet Şanlı, Emin Kalay, Mustafa Balcı, Mehmet Samsakçı, Ergin Jable gibi isimler; Türkçe ders veren gerek Kosovalı gerekse de dışarıdan görevlendirilmiş Türkologlar olarak ifade edilmiştir. Çevren, Bay ve BAL-TAM Türkoloji dergilerin en önemli isimleri olarak verilmiştir.

345-356 sayfa aralığında bulunan “Litvanya’da Türkoloji” Doç. Dr. Galina Miškinienė’nin çalışmalarına dayanır. Bölüm “Vilnius Üniversitesi’nde Şarkiyat ve Türkoloji Çalışmaları” ile başlamıştır. Araştırmacı bu bölümde Türklerle olan münasebetlerin anlatılmama sebebini ifade etmiştir. “Litvanya Dil Kurumunda Türkoloji Çalışmaları”, “Litvanya’da Yetişmiş Önemli Türkologlar”, “Litvanya’da Şarkiyat ve Türkoloji İle İlgili Kurumlar”, “Litvanya’da Şarkiyat ve Türkoloji İle İlgili Süreli Yayınlar” bölümdeki başlıklardır. Her bölüm detaylı bir şekilde Litvanya’daki Türkoloji hakkında bilgi verir.

“Kuzey Makedonya’da Türkoloji” Prof. Dr. Mariya Leontik tarafından yazılmış ve 375-392 sayfa aralığında yer almış bir bölümdür. Kuzey Makedonya’nın coğrafi konumunun anlatımı ile başlayan bölümde Makedon-Türk ilişkilerinin Osmanlı İmparatorluğu döneminde yoğunlaştığı vurgulanır. Osmanlı hâkimiyeti altındaki Makedonya ile hâkimiyetten sonraki Makedonya arasındaki farklar belirtilmiştir.

“Polonya’da Türkoloji” ve “Romanya’da Türkoloji” Prof. Dr. Öztürk Emiroğlu tarafından kaleme alınmıştır. Bölümler sırasıyla 393-428, 429-438 sayfa aralığında yer almıştır. “Polonya’da Türkoloji” bölümünde öncelikle Türklerle Polonyalıların münasebetleri tarihî çerçevede anlatılmış, sonrasında Türkçe öğretilimi ve Türkçenin gelişimi detaylıca verilmiştir. Bu bölümde Türkoloji’ye dair ilk çalışmalar, Türkoloji’nin gelişmesine katkı sağlayan önemli şahsiyetler, İstanbul’daki Polonya Şark Okulu, Vilnius Üniversitesi, Krakov Jagiellon Üniversitesi, Lviv Jan Kazimierz Üniversitesi, Varşova Üniversitesi, Polonya Bilimler Akademisi ve Poznan Adam Mickiewicz Üniversitesi ayrı başlıklar altında verilirken bu kurumlarda yapılmış Türkoloji çalışmalarına da değinilmiştir.

“Romanya’da Türkoloji” bölümünde Türk-Romen münasebetleri ile bir girizgâh yapılmış ve bu girizgâhta Romanya-Türkiye münasebetleri dört döneme ayrılmıştır. “Akademide Türkoloji” adlı alt başlıkta Bükreş Üniversitesi, Yaş Üniversitesi, Ovidius Üniversitesi, Nicolea Iorga Tarih Enstitüsü ve Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Enstitüsü’ne ayrıca yer verilmiştir. Bölümün son alt başlığında da *Studia et Acta Orientalia*, *Rocznik Orientalistyczny*, *Journal of South-East European Studies*, *Romanian Journal of History*, *Romano-Turcica*, *Anual*, *Karadeniz* ve *Hakses* adlı süreli yayınlar tanıtılmıştır. Emiroğlu ayrıca “Sonuç” başlığında anlatılanları özlü bir şekilde vermiştir.

Nikolai Milescu, Dimitrie Kantemir, Mihail Guboğlu, Tahsin Cemil, Mustafa Mehmed, M. Ali Ekrem gibi isimler bölümde zikredilen meşhur Türkologlardan yalnızca bazılarıdır.

Türkoloji için büyük önem taşıyan Macaristan, Zsuzsanna Çelikaş’ın kaleminden “Macaristan’da Türkoloji” bölümüyle 357-374 sayfa aralığında verilir. Macarların Türklerle köklü bir geçmişlerinin olduğu ve bu geçmişi V. yüzyıla götürmenin mümkün olduğu ifade edilir. Türk-Macar temasları, münasebetleri, geçmişi, bugünü sathi bir şekilde anlatılır.

Macarların Türkoloji alanına eğilmeleri de Finliler gibi kendi kökenlerini arama vesilesiyle gerçekleşir. Türkoloji çalışmalarının üç alanda sürdürüldüğu ifade edilir ve çalışma bunun üzerine detaylandırılır. Gyula Németh, Ármin Vámbéry, József Thúry, Lajos Ligeti ve György Hazai, Ignác Kúnos, József Thúry, Zoltán Gombocz, János Eckmann, Ligeti, Tibor Halasi-Kun, András Róna-Tas ve burada zikredilemeyen ama alana çok büyük katkı sağlayan birçok isim hakkında bilgi verilir.

“Rusya’da Türkoloji” Doç. Dr. Elena Oganova, Dr. Svetlana Vorobeva ve Olga Alekseeva’nın araştırmalarına dayanır ve 439-480 sayfalarını kapsar. Her bölüm gibi bu bölüm de öncelikle Türklerle olan münasebet ile başlar ve devamında Rusya’daki Türkoloji külliyyatının diğer ülkelerin külliyyatına nazaran daha üstün olduğu gerekçeleriyle ifade edilmiştir. Ülkedeki Türkoloji çalışmaları dört döneme ayrılarak değerlendirilmeye tabi tutulur: Başlangıç Dönemi, William Radloff Dönemi, 1917 Bolşevik Devrimi ve Sonrası Dönem, Perestroyka Dönemi ve Yeni Dönem.

Rusya hükümetine bağlı Türkçe eğitim veren kolej, mektep, enstitü, üniversite, cemiyet kuruluşlarından günümüze kadar geçen sürede kimler tarafından neler yapıldığı derin bir incelemeye tabi tutularak verilmiştir.

“Sırbistan’da Türkoloji” Doç. Dr. Hakan Yalap’ın kaleme aldığı bir bölümdür. 481-496 sayfa aralığında yer alan bu bölüm de öncelikle Türkçenin dünya dili olması ve dünya dili olmasındaki etkenler verilmiştir. Sırçanın bünyesinde barındırdığı Türkçe kelimeler, sözlük çalışmaları, Türk kültürü, bu kültürün günlük hayatta dahi karşılık bulması, Türk-Sırp münasebetleri, Türkoloji çalışmaları, Türkologlar, Türkçe okutulan bölümler, arşiv ve kütüphaneler titiz bir çalışma neticesinde bölümde yerini almıştır.

“Slovenya’da Türkoloji” Doç. Dr. Ahmet Koçak’ın çalışmasıyla 497-504 sayfa aralığında verilmiştir. Slovenya her ne kadar Osmanlı İmparatorluğu’nun hâkimiyeti altına girmemiş olsa da Osmanlı İmparatorluğu ile yakın ilişkilerde bulunmuştur. Bu ilişkiler bölümde Balkanlar çerçevesinde anlatılmıştır. Bölümde Türkçeden Slovenceye geçen kelimeler, kültürel aktarımlar hatta Slovenya’da Türk soyadlarının gururla kullanılması gibi dikkat çekici bilgiler verilmiştir.

“Yunanistan’da Türkoloji” Demet Dimitra Uyar’ın çalışmalarıyla 505-518 sayfa aralığında yer almıştır. “Türkoloji” teriminin “Türk hâkimiyeti” ile aynı kavramları karşıladığını belirtilerek bir girizgâh yapan araştırmacı, Osmanlı İmparatorluğu’nun Avrupa ülkeleri ile ilişkilerini genel olarak anlatılmıştır. Devamında Türk-Yunan ilişkileri aktarılmıştır. Yine araştırmacının üzerinde durduğu bir husus, Türkçenin Yunanistan’da eğitim veren tek azınlık dil olmasıdır. Bu da Türkçenin, Türkçeye olan ilginin başarısını gösterilmiştir.

Her bölümün sonunda araştırmacılar istifade ettikleri kaynakları “Kaynakça” başlığında vermiştir. İncelendiğinde her bölümün yerli ve yabancı zengin bir

kaynakçaya sahip olduğu açıkça görülür. 23 ülkenin Türklük bilimine katkıları verildikten sonra “Sonuç”, “Yazar Öz Geçmişleri” ve “Özel Adlar İndeksi” verilmiştir.

Bu eser, yerli ve yabancı 25 araştırmacının 4 yıl gibi uzun bir sürede emek harcayarak ortaya koymuş oldukları titiz bir çalışmadır. Sabrın ve özverinin ürünü olan eser; Avrupa’da gelişen Türkoloji’nin geçmişini ve bugünü vererek Türkoloji ile ilgili bilgi edinmelerde çok büyük katkı sağlayacaktır.

Avrupa ülkelerindeki Türkoloji’nin hem çalışmaların başladığı ilk günden bugüne bütünlüklü sunulması hem de aynı ölçütler esas alınarak tertip edilen ilk yayın olması bakımından kıymetlidir. Türk dilinde bu şekilde toplu bir çalışmanın eksikliği görölmekteydi, bu çalışma ile de bu eksiklik giderilmektedir. Uluslararası bir girişimin neticesinde ortaya konulmuş olması nitelikli bir eser olduğunu gösterir.

Eser, merak ve araştırma aşkıyla müstakil bir bilim dalı hâline gelen Türkoloji’nin Avrupa’daki temellerini bugüne taşır, çeşitli konulardaki durumları sunarak temellendirir. Bu yüzden de eserin rehber niteliğinde olduğu söylenebilir.